

Bro-Fornby-Gruvkarlby-Hytting

Bro är en mycket gammal by som första gången förekommer i skrift 1385. Byn stavas då Broo (Diplomatarium Dalekarlicum 2, s. 6 or.). Namnet anspelar på den viktiga broförbindelsen över Tunaån.

Fornby har i sitt namn förleden forn som är ett adjektiv och har betydelsen ”gammal”. Första gången som namnet förekommer i skrift är 1385 (Diplomatarium Dalekarlicum 2, s. 6 or.).

Gruvkarlby förekommer i skrift första gången 1473 (Diplom i R A 1473 8.1 = Diplomatarium Dalekarlicum 3, s. 204). Sahlstedt (Sahlstedt aa, s.41) ansåg att platsen fått namn ”förmodligen af the ther boende grufarbetare”.

Hytting kallas i 1539 års jordebok för Hyttinge och år 1555 används formen Hyttäng (Gustav 1 registratur 25, s. 566). Även Hyttoaenge förekommer (B. Linde´n Dalarnas ortnamn. Dalarna s. 162). Sahlstedt(Sahlstedt aa, s. 84) omtalar att där finns lämningar ”så wel af slaggemnen, som arbetsrum och smidesgrunder”.

Bro

Brogatan 1965

Brogatan löper parallellt med Tunavägen nära Fornby Folkhögskola och är en direkt fortsättning av Åselbygatan ner till Trönövägen. Den sammanbinder Fornbyvägen och Trönövägen. Namnet har gammal hävd. Vid samtal med bl a fd kommunalingenjören i Stora Tuna Halldon Robertsson så erinrar han sig att markägareförhållandena gjorde det svårt att bygga ut vägen i hela sin tänkta sträckning och att kommunen inte aktivt påskyndade frågans lösning. Den del av Brogatan som redan under 1930-talet fanns utbyggd hade utfart mot Trönövägen. Då byggde familjen Åkerstein ett hus i detta område. Vid mitten av 1960- talet utbyggdes gatan i sin nuvarande sträckning. Detta berodde på att man började bygga hus i detta område som allmänt benämndes Brohem. Brogatan var redan då ett vedertaget namn, men något beslut i namnfrågan verkar inte tidigare ha tagits. Den nya sträckningen fick naturligtvis samma namn som den gamla delen. Beslut i namnfrågan togs 1965.

Brokroken 1984

Brokroken är namnet på en liten krokformad gata (gränd) strax före Fornby Folkhögskola. Den leder från Trönövägen i riktning mot Tunaån.

Broåkersvägen 1953

Den väg som leder från Tunavägen nära Tunaån, vidare över Broåkern och fram till Korsgården, benämns Broåkersvägen. Då beslut ursprungligen togs om namnet så fortsatte vägen ända fram till Nyckelby bro, men då Korsgårdsvägen breddades och riksvägen mot Säter byggdes så stängdes Broåkersvägen av vid Korsgården. Korsgårdsvägen blev namnet på den del av gamla Broåkersvägen som ledde fram till Nyckelby bro. Namnet Broåkersvägen har gammal hävd.

Envallsvägen 1993

Petrus Envall var rektor vid Fornby Folkhögskola under åren 1926-1940. Under hans ledning förändrades och utvecklades verksamheten och flera av skolans byggnader blev uppförda under hans tid som rektor vid skolan.

Fornbyvägen 1953

Vägen som leder från Tunavägen fram till Fornby Folkhögskola fick namnet Fornbyvägen. Forn är liktydigt med gammal.

Gästgivargatan 1953

Namnet avses erinra om den gästgivaregård, som tidigare legat i Bro och i vars närhet denna gata dragits fram. Bro gästgivaregård finns omnämnd i litteratur om Tuna socken bl a Sahlstedts "Tuna Minne".

Korsgårdsvägen 1953

Vid Korsgården möttes flera stora vägar och detta är ursprunget till namnet.

Trönövägen 1953

Trönövägen är den väg som utgår från Fornbyvägen och fortsätter genom Trönö och vidare fram till landsvägen i trakten av Sörbo by. Ordet Trönö kan likställas med ordet tryne. "Trönönäset är till formen ej olikt ett tryne (Linden aa, s.163). Sahlstedt anser att ordet har att göra med räkneordet tre (Sahlstedt aa, s. 41). Ytterligare en förklaring kan vara att ordet anspelar på ordet trana i betydelsen spets, udd, halvö (E. Wadstein . I Svenska landmål 13:5, s. 16)

Tunavägen 1952

Vägen från Borlänge mot Smedjebacksvägen namnsattes till Tunavägen. I samband med att Tunavägen "klippes av" i närheten av Lantmäterigatan fick nya delen från Åkrerondellen till Lantmäterigatan och fortsättningen till Kvistgårdsvägen behålla namnet Tunavägen. Gamla vägsträckningen från

Tunavägen vid Bro

Foto: Olle Stålberg

Åkergatan till strax söder om Gyllehemsvägen fick namnet Gamla Tunavägen år 1979.

Vid behandlingen av detta ärende 1979 så fanns två förslag, Namnberedningens förslag vilket var Gamla Tunavägen och Kommunstyrelsens förslag som var Thure Oskarssons Väg. Kommunstyrelsens förslag vann omröstningen och ärendet skulle så avgöras i Fullmäktige. Under den tid som gick mellan de två sammanträdena så diskuterades säkert de principer som namnsättning av gator och kvarter skedde utifrån. Thure Oskarsson var tidigare en betydande socialdemokratisk kommunalpolitiker i Stora Tuna Kommun och även en erkänd författare. Efter att ha studerat åtskilliga protokoll och även med kunskap om fastlagda namnsättningsprinciper kan man från det beslut som slutligen tas klart se att de av Dr Hällsjö och dåvarande namnberedningen fastlagda principerna hade stor betydelse. Den stora socialdemokratiska majoriteten gick med på en återremiss till Namnberedningen och denna vidhöll vid sitt kommande sammanträde sin ståndpunkt. Vid det följande fullmäktigesammanträdet beslutades att vägen skulle kallas Gamla Tunavägen. Förslaget Thure Oskarssons Väg godtogs inte av den orsaken att denne hade varit död en allt för kort tid för att ifrågakomma för denna hedersbetygelse.

Vatthammarsvägen 1953

Vatthammar var på 1700-talet ett mjöl och sågkvarnställe. En källa gör gällande att platsen fått namn av ett ”fordom inrettat hammarwerck”. Den första delen av

namnet, ”vatt-”, har gammalt ursprung. Lång tid innan bron över Tunaån vid Bro byggdes så var man tvungen att vada över ån på lämpliga ställen och en av de bästa ställena för att göra detta var vid Vatthammar. Enligt Olof Dannes artikel i Tunum 1981 menar han att ån skurit sig ned genom åsen och att vid normal vattenföring är strömmen bred men grund och botten är fast, även om den är stenig. En ryttare skulle nog kunna ta sig över ån än idag om det vore nödvändigt.

Egentligen skulle stället heta Vadhammar, men ”vad” har med tiden blivit ”vatt”. Ibland ser man namnet stavat med W, men då är det kanske prosten Sahlstedts stavning eller de elektriska traditionerna som spökar, allt enligt Olof Danne. Han menar vidare att ordet ”hammar” långt tillbaka var benämning på stenar och stenig mark och här finns det ju rikligt med sten.

Åbrinken 1967

Åbrinken är en kort gatsträckning som leder från Gruvkarlbyvägen ner mot Tunaån nära Tunavägen. Husen vid gatan byggdes 1967-68 och sistnämnda år flyttade arkitekten Åke Temnerud in som näst sista ”nybyggare”. Åbrinken ligger nära bron i Bro.

Fornby

Trönövägen 1953

Trönövägen är den väg som utgår från Fornbyvägen och fortsätter genom Trönö och vidare fram till landsvägen i trakten av Sörbo by. Ordet Trönö kan likställas med ordet tryne. ”Trönönäset är till formen ej olikt ett tryne (Linden aa, s. 163). Sahlstedt anser att ordet har att göra med räkneordet tre (Sahlstedt aa, s. 41). Ytterligare en förklaring kan vara att ordet anspelar på ordet trana i betydelsen spets, udd, halvö (E. Wadstein . I Svenska landmål 13:5, s. 16)

Vatthammarsvägen 1953

Vatthammar var på 1700-talet ett mjöl och sågkvarnställe. En källa gör gällande att platsen fått namn av ett ”fordom inrettat hammarwerck”. Den första delen av namnet, ”vatt-”, har gammalt ursprung. Lång tid innan bron över Tunaån vid Bro byggdes var man tvungen att vada över ån på lämpliga ställen och en av de bästa ställena för att göra detta var vid Vatthammar. Enligt Olof Dannes artikel i Tunum 1981 menar han att ån skurit sig ned genom åsen och att vid normal vattenföring är strömmen bred men grund och botten är fast, även om den är stenig. En ryttare skulle nog kunna ta sig över ån än idag om det vore nödvändigt.

Egentligen skulle stället heta Vadhammar, men ”vad” har med tiden blivit ”vatt”. Ibland ser man namnet stavat med W, men då är det kanske prosten Sahlstedts stavning eller de elektriska traditionerna som spökar, allt enligt Olof

Danne. Han menar vidare att ordet ”hammar” långt tillbaka var benämning på stenar och stenig mark och här finns det ju rikligt med sten.

Gruvkarlby

Gruvkarlbyvägen 1978

Namnet Gruvkarlby förekommer första gången i skrift 1473 och enligt ortnamnsforskaren Harry Stål så anser han att Sahlstedts tolkning av namnet ”ther boende grufarbetare” är den rätta.

Åbrinken 1967

Åbrinken är en kort gatsträckning som leder från Gruvkarlbyvägen ner mot Tunaån nära Tunavägen. Husen vid gatan byggdes 1967-68 och sistnämnda år flyttade arkitekten Åke Temnerud in som näst sista ”nybyggare”. Åbrinken ligger nära bron i Bro.

Hytting.

Bergslagsgränd 1953

Bergslagsgränd utgår från Hyttingsvägen och tangerar den gårdstomt som benämns Bergslagsgården.

Biskop Ottos väg 1953

I bilaga till Stora Tuna Kommunalfullmäktiges protokoll så framkommer följande intressanta förklaring till namnsättningen: ”Biskopsgatan föreslås som namn på den gata som parallellt med Tunavägen förbinder Hyttingsvägen med Korsgårdsvägen. Åselby gård ägdes i början av 1500-talet av biskopen Otto Olofsson Swinhuvud, på sin tid en av landets mäktigaste män.

Han föddes i ett bergsmanshem på Kopparberget under första hälften av 1400-talet, studerade i Rostock och Greifswald under 1450-talet, blev i början av 1470-talet kanik i Västerås och kyrkoherde i Leksand. På modernet härstammade han från Ornäs. 1487 blev han biskop i Västerås. Genom en pantförskrivning blev biskop Otto år 1514 herre över Åselby gård i Stora Tuna. Gården ägdes då av Peder Bragdes änka Cecilia, som för en summa av 320 marker och ett rött harnesk pantsatte både Åselby gård och Mälby i Hedemora till biskop Otto. (Pantbrevet har nr 225 i Diplomatarium Dalecarlium). Panterna inlöstes aldrig och när biskop Otto avled 1522 pantsatte hans broder Kristoffer Åselby Gård för att få pengar till de dryga begravningskostnaderna i Västerås Domkyrka, där biskop Otto fick sin sista viloplats. Även om biskop Ottos ryktbarhet i viss mån kan betraktas som herostratisk ur nationell synpunkt, anser gatunamnsberedningen att en gata på biskop Ottos forna domäner bör heta

Biskopsgatan”. Beslutet i fullmäktige blev att gatan skulle heta Biskop Ottos väg, vilket förmodligen mer skulle syfta på personen och inte enbart anspela på hans titel i detta fall.

Bokvägen 1965

Namnet på vägen, som är belägen mellan Mäster Jakobs väg och Hugo Hedströms väg, anknyter till ”de talade och skrivna orden”.

Debattvägen 1965

Namnet på vägen, som är belägen mellan Staffans väg och Prosavägen, anknyter till ”de talade och skrivna orden”.

Diktärvägen 1965

Namnet på vägen, som är belägen mellan Staffans väg och Mäster Jakobs väg, anknyter till ”de talade och skrivna orden”.

Harry Blomberg's gata 1953

Författaren Harry Blomberg var bosatt i Hytting. Han var född 1893 och dog 1950. Han utgav ett flertal böcker och rönste stor uppmärksamhet för sitt författarskap. Harry Blomberg var också en av de personer som tog initiativet till bildandet av Wallinsamfundet.

Hugo Hedströms väg

Fotograf: Olle Stålberg

Hugo Hedströms väg 1971

Redaktör Hugo Hedström föddes 1906. Han var en av de ledande gestalterna inom hembygdsrörelsen i Borlänge. Han var en omtyckt föredragshållare och en skicklig skribent som ivrigt forskade och publicerade material om traktens historia. Han hade under många år ansvaret för utgivandet av hembygdsföreningens årsskrift TUNUM. Han avled 1969.

Hyttingsgränd 1953

Denna gränd namnsattes 1953 men genom att det varit svårt att hitta igen namnbesluten så påtalade en boende i Hytting att namnskylden fanns uppsatt men att något formellt beslut inte hade tagits. Namnberedningen kunde heller inte finna beslutsparagrafen utan beslutade att fastställa Hyttingsgränd på den korta vägsträckan. Detta skedde i december 1990.

Hyttingsvägen 1953

Hyttingsvägen fastställdes som namn på den landsväg som utgår från Tunavägen i Åselby och fortsätter genom Hytting fram mot Korsgården. Hyttingsgatan var tidigare hyttingsbornas kyrkväg. Ett första förslag som namn på gatan var Ryttrar Jans gata, efter gårdsnamnet Rytterns, men detta förslag förkastades.

Landbogatan 1953

Enligt de protokoll som föreligger från namnberedningens sammanträde så framgår att "Landbogatan utgår från Hyttingsvägen och slutar vid Biskopsgatan. Gatan bör med sitt namn kunna erinra inte bara om Landbogården i Hytting utan också om det förhållandet att denna gård sannolikt tillhört den näraliggande Åselby herrgård som landbogård". Biskopsgatan, som nämns i protokollet, åsattes namnet Biskop Ottos Väg. Denna gård kan vara en av Gustav Vasa konfiskerad gård eller också kan den ha tillhört Åselby herrgård som också Gustav Vasa varit ägare till.

Lyrikvägen 1965

Namnet på vägen, som löper mellan Staffans väg och Mäster Jakobs väg, anknyter till "de talade och skrivna orden".

Manusvägen 1965

Namnet på vägen, som löper mellan Mäster Jakobs väg och Bokvägen, anknyter till "de talade och skrivna orden".

Hyttingsvägen – Mäster Jakobs Väg 1999

Foto: Olle Ståhlberg

Mäster Jakobs Väg 1965

Här har namnberedningen valt att låta en av de personer som Harry Blomberg skriver om i boken Mäster Jakob få ge namn åt en gata. Anledningen torde vara att Mäster Jakobs väg ligger i direkt anslutning till Harry Blombergs gata. Övriga gator i området har också anknytning till ”de talade och skrivna orden”. Denne Mäster Jakob, Jacob Danielsson, tog sig senare namnet Jacobus Danielis Boethius. Han var född i Kila 1647 och utsågs till präst i Mora 1693. Några år senare skrev han till riksdagen och var mycket kritisk till 1686 års kyrkolag och även till Karl XII:s tidigarelagda myndighetsförklaring. Kritik som ansågs innebära majestätsbrott. För denna kritik fick han fängelse och när han skulle frigges efter sin benådning yttrade han sig ”mycket obetänkt och förgripligt mot K.M:t och det straff han hade fått”. Han fick åter ett hårt fängelsestraff men han benådades på sin ålders höst. Sin sista tid i livet tillbringade han som en fri man boende i Kolbäck. Han avled 1718. F d Kommunalingenjören i Stora Tuna Halldon Robertsson har en annan förklaring till namnet. Mäster Jakob skulle enligt honom ha varit en rik och förmögen storbonde i detta område och han skulle underhålla fyra indelta soldater men av kostnadsskäl så hade han bara tre st inlejda. Därigenom finnes han omnämnd i gamla handlingar i Stora Tuna Kommuns gamla arkiv. Något protokoll från 1965 som ger information i detta ärende har inte gått att uppbringa. Båda dessa informationer i namnfrågan är viktiga att nämna och kanske båda förklaringarna fanns med då gatunamnet beslutades.

Ordvägen 1965

Namnet på vägen, som löper mellan Staffans Väg och Vallfartsvägen, anknyter till "de talade och skrivna orden".

Prosavägen 1965

Namnet på vägen, som löper mellan Staffans Väg och Mäster Jakobs Väg, anknyter till "de talade och skrivna orden".

Staffans väg 1965

Innebörden av namnet på vägen som löper mellan Ordvägen och Hyttingsvägen förklaras av hembyggdsforskaren Hugo Hedström som upprättat namnförslagen i området. Då tunaprostens Olaus Canuti upprättade den första jordeboken för Tuna socken 1539-40 så noterade han under Hytting att "Gustav Vasa därstädes äger ett hemman som" ligger för 18 töneland". Den som vid skattdagningen stod som brukare bar namnet Staffan och han betalade markegäld och skatt till kungen. Han var kungens landbo (landbo har betydelsen arrendator).

Sättarvägen 1965

Namnet på vägen, som löper mellan Mäster Jakobs väg och Bokvägen, anknyter till "de talade och skrivna orden".

Valbergsvägen 1965

Namnet anknyter till bonden Anders Andersson Wahlberg som bodde i detta område. Han var född 1813 och han avled 1887. I protokollen som skrevs om detta vägnamn under framtagnings- och beslutsprocessen varierar stavningen men fullmäktigeförsamlingen bestämde att vägen skulle stavas Valbergsvägen. Wahlberg var en av de drivande krafterna då Evangeliska Fosterlands Stiftelsen gjorde sitt intåg i tunabygden. När Stora Tuna Evangelisk-Lutherska Missionsförening bildades 1870 sålde Wahlberg markområdet där föreningen uppförde sitt första bönhus invid nuvarande Valbergsvägen.

Vallfartsvägen 1965

Någon förklaring till namnet Vallfartsvägen har inte gått att hitta igen i kommunala protokoll. Man vet dock att i detta område så sammanlöp flera gång- och häststigar som ledde fram till kyrkan. Namnet skulle kunna tolkas så att det stundom var en vallfart (vallfärd) mot kyrkan. Kyrksamheten var ju mångdubbelt större förr i tiden än under våra dagar. Snett från Mjälga och Årby gick tidigare en åkerväg som man använde när man skulle till kyrkan. Den gick över mark i Hytting ned till Bro. Det är tänkbart att den åkervägen hade anknytning till Vallfartsvägen. Troligt är också Vallfartsgatan tidigare hade förbindelse med Hyttingsgatan som var den stora kyrkvägen.